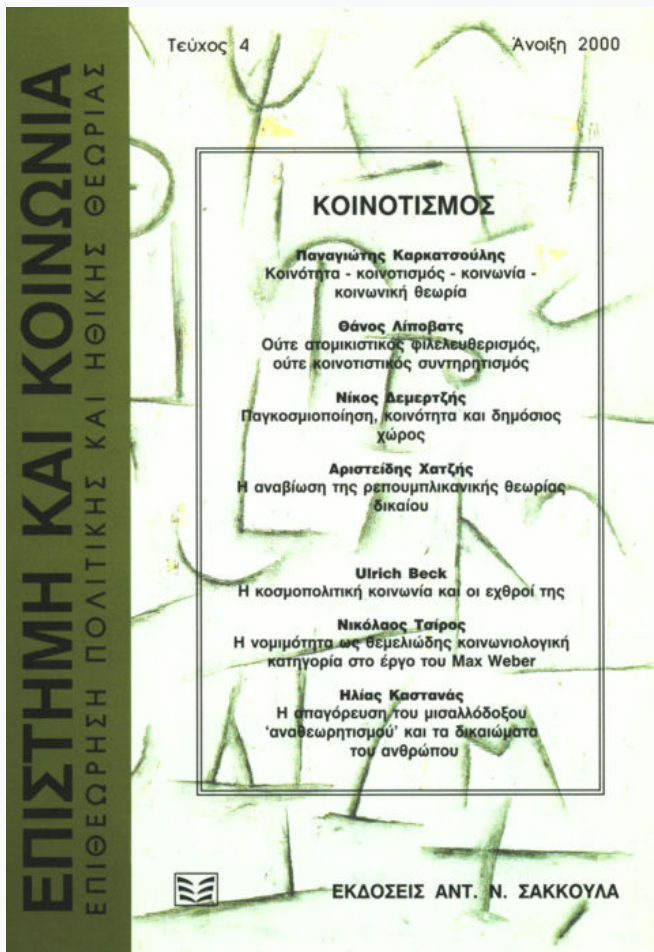

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 4 (2000)

Κοινοτισμός

Heiner Bielefeldt / Wilhelm Heitmeyer (Hrsg.),
Politisierte Religionen (Πολιτικοποιημένες
Θρησκείες)

B. Γ.

doi: [10.12681/sas.753](https://doi.org/10.12681/sas.753)

Copyright © 2015, B. Γ.

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γ. Β. (2015). Heiner Bielefeldt / Wilhelm Heitmeyer (Hrsg.), Politisierte Religionen (Πολιτικοποιημένες Θρησκείες). *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 4, 217–218. <https://doi.org/10.12681/sas.753>

Heiner Bielefeldt / Wilhelm Heitmeyer (Hrsg.), *Politisierte Religionen (Πολιτικοποιημένες Θρησκείες)*, (Frankfurt: Suhrkamp, 1998), 493 σελ.

Ο συλλογικός αυτός τόμος, στον οποίο με άρθρα τους συμμετέχουν πολιτικοί επιστήμονες, κοινωνιολόγοι της θρησκείας και ερευνητές της διεπιστημονικής ανάλυσης συγκρούσεων, πραγματεύεται τις αιτίες ανάδειξης φονταμενταλιστικών κινημάτων στον ισλαμικό κόσμο, αλλά και σε δυτικές νεωτερικές κοινωνίες.

Στο βιβλίο εκπροσωπούνται κατά βάση δύο κεντρικές απόψεις, σε ό,τι αφορά στην (επαν)εμφάνιση του φονταμενταλισμού και την αναβίωση της θρησκείας κατά τα τέλη του 20ού αιώνα. Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, η οποία αναπτύσσεται με πληρότητα από τον Thomas Meyer, φονταμενταλιστικά κινήματα κάθε είδους γίνονται αντιληπτά ως εγγειογήματα 'πολιτικοποίησης της κουλτούρας', προβολής δηλαδή στο όνομα πολιτισμικών ιδιοτήτων ή/και διαφορών αξιώσεων για κατίσχυση έναντι της νεωτερικότητας και αποκάθαρση της κοινωνίας από κάθε είδους σύγχρονες και ξένες επιρροές. Σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη, η οποία εκπροσωπείται από τον Martin Riesebrodt και τον Heiner Bielefeldt, φονταμενταλισμός και μικρότερης ή μεγαλύτερης ισχύος, θρησκευτική προσήλωση αποτελούν 'αντιδράσεις κοινωνικών ομάδων σε εμπειρίες κρίσης' και στοιχειοθετούν 'στρατηγικές για την τιθάσευση ατομικών και κοινωνικών απειλών' απέναντι στο 'έξωκοσμικό, το επικίνδυνο, το απειλητικό, το κάθε τι μη-ελεγχόμενο από τον άνθρωπο'.

Εάν, λοιπόν, για τον Th. Meyer και τους άλλους εκφραστές της άποψης αυτής, ο φονταμενταλισμός συνιστά μια οπισθοδρομική πολιτική ιδεολογία και ένα κίνημα εναντίον της νεωτερικότητας, για τον καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο και μελετητή της συγκριτικής έρευνας φονταμενταλιστικών κινήματων στον 20ό αιώνα M. Riesebrodt, θρησκευτικότητα, φονταμενταλισμός και εκκοσμίκευση συνυπάρχουν διαρκώς στη νεωτερικότητα. Όπως ο ίδιος παρατηρεί, μέχρι στιγμής η θεωρία της θρησκείας έχει υπερεκτιμήσει τη μη-αναστρεψιμότητα της εκκοσμίκευσης και, επομένως, δεν είναι σε θέση να εξηγήσει με επάρκεια τη συνύπαρξη αυτή. Ωστόσο, το γεγονός ότι η εκκοσμίκευση δεν λαμβάνει χώρα ταυτοχρόνως και με τις ίδιες συνέπειες για όλες τις κοινωνικές ομάδες, αφήνει πάντοτε μικρότερα ή μεγαλύτερα περιθώρια για την ανάδειξη ενός δυναμικού, το οποίο αντιστέκεται στη διαφοροποίηση και τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και αντιδρά στην απο-

σύνδεση της κουλτούρας από τον έλεγχο των θρησκευτικών και εκκλησιαστικών θεσμών και στην αποφόρτισή της από τα θρησκευτικά σύμβολα.

Ο Η. Bielefeldt, εξειδικεύοντας το επιχείρημα του Riesebrodt, αντιπαράκειται σε ορισμένες βασικές απόψεις που αναδείχθηκαν στο πλαίσιο μιας μεταβεμπεριανής θεωρίας της θρησκείας, όπως εκείνη περί 'ιδιωτικοποίησης της θρησκείας'. Κατά τη γνώμη του, οι απόψεις αυτές όχι μόνο αποδεικνύονται ανεπαρκείς στην ανάλυση του φαινομένου της θρησκευτικής αναβίωσης στην ύστερη νεωτερικότητα, αλλά και 'φορτίζουν ιδεολογικά την κοσμικότητα', μετατρέποντας το αίτημα του χωρισμού κράτους και εκκλησίας από ένα 'όχημα για την εδραίωση του κράτους δικαίου και την προστασία των θρησκευτικών ελευθεριών' σε μια 'σύγχρονη κρατική ιδεολογία' και σε ένα δόγμα κατίσχυσης του κράτους έναντι των θρησκειών. Η άποψη του Bielefeldt, που βρίσκει σήμερα αρκετούς υποστηρικτές, συνοψίζεται στην πρόταση, ότι μέλημα του σύγχρονου κράτους δεν είναι να προωθήσει την 'ιδιωτικοποίηση της θρησκείας', αλλά να δημιουργήσει τους όρους για την ισότιμη μεταχείριση των θρησκευτικών δογμάτων και την προστασία ενός θρησκευτικού και κοσμοθεωρητικού πλουραλισμού στον ιδιωτικό και το δημόσιο χώρο.

Ο τόμος αυτός συνοδεύεται από αναλύσεις περιπτώσεων φονταμενταλιστικών κινημάτων στο Ισλάμ (Yvonne Yazbeck Haddad), τις ΗΠΑ (Berit Bretthauer), την Τουρκία (Wilhelm Heitmeyer/Joachim Müller/Helmut Schröder) και τη Γαλλία (Jocelyne Cesari). Επίσης, από μελέτες που περιγράφουν την κλιμάκωση της βίας στο υπόβαθρο του φονταμενταλισμού, με ιδιαίτερη αναφορά στη σχέση θρησκείας και εθνικισμού στη Γιουγκοσλαβία (Marie-Janine Calic). Ο συλλογικός τόμος ολοκληρώνεται με κείμενα που αναδεικνύουν τα ιδιαίτερα προβλήματα στο χώρο της εκπαίδευσης (Yasemin Karakasoglu-Aydin) ή στις σχέσεις των δύο φύλων (Assia Maria Harwazinski) και υποδεικνύουν λύσεις (Werner Schiffauer) για τη συμβίωση της 'γερμανικής κοινωνίας της πλειοψηφίας' με μια ισλαμική μειονότητα αλλοδαπών μεταναστών, εγκατεστημένων στην ΟΔΓ.

Β.Γ.